

Götiska intryck

Hur står det till med Göteborg, i tiderna Sveaborgs västra motsvarighet inom det svenska riket? Mycket bra om man får lita på några dygns impressioner i mitten av september. Skälet till min vistelse i denna mot Atlanten vända stad vid Göta älvs mynning var dess berömda bokmessa, som arrangerades för 16:nde gången och antagligen mer storstilad än någonsin.

Utmattad av flera timmars litterära upplevelser i det jättelika mässcentret tog jag en promenad genom staden. Dess äldsta kvarter är belägna nere runt Gustav Adolfs torg och Ostindiska huset vid Stora hamnkanalen. Vill man uppleva den för orten karakteristiska tegelarkitekturen, vars vackraste skapelser är från sekelskiftet 1900, gäller det dock att söka sig söderut, dvs. upp mot kvarteren närmast Kungsporsavenyn och konstmuseet vid Götaplatsen.

Museets kollektion av nordisk konst från guldåldern 1880–1910 är något alldeles speciellt. Här möter man klassiker som har reproducerats så många gånger att den autentiska versionen verkar nästan överklig, eftersom färgerna och storleken vanligen är annorlunda än man föreställt sig.

Carl Larssons stora Triptyk, prisbelönt vid världsutställningen i Paris 1889, dyker plötsligt upp bakom ett hörn: härliga färger, starka konturer, medryckande kompositioner i jätteformat. I den tredje tavlan, ”Nutida konst”, står konstnären själv med penseln i vädret. Bakom honom öppnar sig en vy över Paris med ett halvfärdigt, i kvällssolen laxrött flammande Eiffeltorn i fonden.

Apropå lax, den som gillar havets frukter skall inte negligera Göteborgs fiskrestauranger. Och smakar det så kostar det, men egentligen inte mer än vad många finländare är beredd att punga ut för våra inhemska kräftor. Smaksensationen framom andra var denna gång den rejäla havskraftan med mustigt kött.

Bokmässan lockade i sin tur med intellektuella godbitar, inte minst då Svea rikets kändaste författare gjorde entré och mer eller mindre öppet saluförde sina nya tryckalster. Herman Lindqvist försäkrade att den senaste delen av hans stora *Historien om Sverige*, som omspanner åren 1905–1945, också bjuder på ”O fan, var det verkligen så!”-upplevelser.

Jan Guillou bjöd ut sina bestsellers med glättiga tillrop. I en dunkel föreläsningssal förklarade historikern Arne Jarrick varför en förtvivlad självmördare länge ansågs vara värre än den som begått detta grova brott i mentalt rubbat tillstånd. Enligt kyrkan verkställde den förtvivlade självmördaren sin fria vilja. Gud var således oskyldig. Den avlidna måste därför begravas i tystnad utan hedersbetygelser.

En av de mest intressanta paneldebatterna berörde den historiska biografien. Eva Österberg, uppskattad professor från Lund, påminde om att historiska biografier nuförtiden ofta framstår som substitut för forna tiders offentliga avrättningar. Forskningsobjektets alla nedriga karaktärsdrag blottas, pinsamma episoder avslöjas och slutligen får de sensationshungriga läsarna frossa i livslånga gräl och trauman.

Men i bästa fall kan biografien vara raka motsatsen, en lämpligt taktfull men ändå uppriktig skildring av en den historiska aktören. Eva Österberg talade om den existentiella biografien, som strävar efter att reda ut vad som ytterst driver människan i hennes livsprojekt. Peter Englund, vars senaste storverk *Den oövervinnelige* om Carl X Gustaf redan har skördat lysande recensioner, spann vidare på temat och betonade hur svårt det är att rättvist skildra individens beroende av kollektivet.

Mest eftertanke väckte litteraturvetaren Carina Burmans reflexioner kring hur dagens människor skulle te sig för ståndspersoner från 1700-talet. De skulle anse att vi är ytterst vulgära med eget hår, konstiga kläder och slafsigt språk. Väl utanför konferenssalen knäppte jag intuitivt fast rockuppslaget.